

Posudek na bakalářskou práci

Název: „Jsme nyní více rodina?“: Rodinné podnikání prizmatem sociokulturní antropologie
Autorka: Ivana Rozlilková

Fakulta humanitní studií, Univerzita Karlova, Praha 2024, 62 s.

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Lenka Jakoubková - Budilová, PhD.

V základu posouzení práce Ivany Rozlilkové musí zaznít, že se jedná o velice hezkou, promyšlenou práci, která vyniká jak na úrovni práce v terénu, tak práce s odbornou literaturou a interpretace. Práci hodnotím jako výbornou. Přesto nebo právě proto povedu s textem odborný dialog, abych nabídla ve vztahu k textu a autorčinu přístupu další roviny uvažování.

Předkládaná bakalářská práce se věnuje velmi důležitému tématu příbuzenství a rodinným podnikům, které autorka propojuje v pojmu „rodinné podnikání“. Otevírá téma, které v české antropologii není promyšleno a i v kontextu mezinárodním se jedná o problém, který není soustavně zkoumán. Roli v tomto směru hraje dvojnásobná intimita terénu, která ho činí nedostupným. „Nepustit“ outsidera dovnitř se týká jak snahy nerozkrývat procesy, jež formují příbuzenské vztahy, tak uchránit firemní knowhow a tedy neohrozit ekonomické zájmy a profit firmy. (I když autorka uvažuje otázku soukromé x veřejné sféry jinak, v jiné rovině, bylo by zajímavé sledovat hranice ekonomické intimity, jako aspekt určující nejen ekonomické procesy). Proto pracující ve firmě a příbuzní v jedné osobě navenek úzkostně hlídají image rodiny a firmy. Přičemž čím významnější pozice ve firmě/rodině, tím větší kontrola, jaké informace mohou jít do veřejného prostoru, resp. překročit hranice firmy/rodiny. Vstoupit do tohoto terénu tedy není snadné, ale autorce se to podařilo. Cestu k datům popisuje velmi upřímně v metodologické části, a už zde se objevují zajímavá data k sledovanému problému.

Co autorka konkrétně řeší? Protože výzkumnou otázku/otázky autorka explicitně formuluje až v závěru práce, nechává cíl výkladu tak trochu na imaginaci čtenáře. Ten ví téma, ale neví, co přesně autorku zajímá, jaký problém řeší. Proto k otázkám, které si autorka položila v závěru, přibýly ještě ty moje. Abych si udržela text v latí, sledovala jsem otázku: Co „podnikají“ lidé v užší rodině, když se snaží držet kormidlo současného kapitalismu, čemu čelí na pozadí kolektivního rodinného cíle, který směřují do roviny ekonomické, a nikoliv do oblasti sociální reprodukce? Moje otázky jdou tak trochu stranou autorčina záměru. Vypovídá to ale také o tom, že autorka tak úplně nedokázala, aby její otázky implicitně vedly text.

Autorka své otázky (s. 54) ukotvuje v konstruktivistickém paradigmatu. Přičemž ale tak trochu bojuje s pozitivistickým pojetím rodiny, nukleární orientační rodiny. Předporozumění, že konstrukce rodiny se týká jen pokrevních příbuzných v descendenční linii, vytváří např. diskutabilní interpretaci, o zapojení manžela dcery do rodinného podniku: *“otevření se afinnímu příbuzenstvu zároveň koreluje s postmoderním nahlížením rodiny, kdy není uchopována jako jasně ohraničená entita založená primárně na biologických vztazích“* (s. 31). A naopak si autorka výzkumně i v textu nevšímá nepříbuzných členů/zaměstnanců firmy, kteří díky své pozici ve firmě, díky blízkosti s vedením firmy se mohou stávat pseodopříbuznými, a to zejména např. pro děti podnikatelů, kteří mohou tyto stále zaměstnance vnímat jako blízké osoby a skrze jiné chování konstruovat blízký vztah. Proto by se autorka mohla v rámci obhajoby k tomuto tématu vyjádřit.

Druhý podnět se týká reprodukční práce. Autorka ji v různých ohledech zmiňuje, tematizuje ji. Přesto by mne zajímalo, jak podnikatelské rodiny podporují reprodukční práci nastupující generace.

Z výkladu se zdá, že lodivod firmy vytváří pouto s potomkem skrze práci ve firmě a ti, kteří zde nepracují, se ocitají definitivně mimo hru. Velmi často ale mezigenerační pouto vzniká i na základě podpory mladé generace při zakládání rodiny a výchově dětí, vztahu k vnukům. Nejde tedy jen o reprodukci firmy, ale i rodiny jako takové. Toho si autorka nevšímá, protože ji zajímá, jak firma přispívá ke konstrukci příbuzenských vztahů. Přesto by i tato rovina mohla zjištění a interpretaci posílit.

Jak již bylo uvedeno nahoře, práce je výborná, invenční. Je založena na výzkumu nebanálního terénu. Pracuje s relevantní literaturou, kterou dobře zapojuje do textu. Práce splňuje, ba převyšuje, nároky kladené na bakalářskou práci.

V Praze 6. 9. 2024

Dana Bittnerová